
WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29maja2014r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący SSO Maria Leszczyńska

Sędziowie SO Irena Dobosiewicz (spr.)

SO Janusz Kasnowski

Protokolant sekr. sądowy Tomasz Rapacewicz

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2014r. w Bydgoszczy

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. K. i M. S.**

przeciwko **S. R.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Bydgoszczy

z dnia 15 lipca 2013r. sygn. akt IC 1383/13

I/ oddała apelację,

II/ zasądza od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwotę 1200 zł (jeden tysiąc) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Na oryginale właściwe podpisy

II Ca 832/13

UZASADNIENIE

Powodowie D. K. i M. S. wnieśli o zasądzenie od pozwanego S. R. solidarnie na swoją rzecz kwoty 23.890,60 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 4 lipca 2012 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu. W uzasadnieniu podnieśli, że 17 stycznia 2012 r. pozwany działając jako pełnomocnik T. S., którego powodowie są spadkobiercami pobrał kwotę 23.890,60 zł tytułem należnej mocodawcy, w związku z posiadaniem 6159 akcji (...) S.A. z siedzibą w R., dywidendy za rok 2009 r. Prawo do dywidendy powstało na mocy uchwały z dnia 26 czerwca 2010 r., podjętej przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie spółki (...) S.A., zaś dniem dywidendy za rok 2009 ustalono dzień 26 czerwca 2010 r. Z kolei według

wpisów w księdze akcyjnej wyżej wspomnianej spółki właścicielem jej 6.159 akcji w tym dniu był T. S. co oznacza, że to on był uprawniony do dywidendy, a nie pozwany który pobrał dywidendę nienależnie.

Nakazem zapłaty Sąd Rejonowy w P. uwzględnił żądanie pozwu.

W sprzeciwie od nakazu zapłaty pozwany wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu. Podniósł, iż był materialnoprawnie umocowany do odbioru dywidendy, a jednocześnie była mu ona należna z uwagi na zawarcie umowy sprzedaży z dnia 21 czerwca 2010 r., na mocy której nabył 6.159 akcji spółki, gdyż w dniu zawarcia tej umowy pozwany zawiadomił (...) S.A. o zawarciu umowy sprzedaży akcji celem rejestracji tej transakcji oraz wpisania go jako nabywcy akcji do Księgi Akcyjnej (...) S.A. Zdaniem pozwanego z tym dniem zostało przeniesione na niego posiadanie akcji a w konsekwencji przeszła na niego własność tychże akcji zgodnie z art. 339 k.s.h. w zw. z art. 350 k.c.

Wyrokiem z dnia 15 lipca 2013 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy zasądził od pozwanego na rzecz powódki D. K. oraz powoda M. S. kwoty po 11.945,30 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lipca 2012 r. do dnia zapłaty (punkt 1 i 2), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (punkt 3) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powodów solidarnie 3.612 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (punkt 4).

Sąd Rejonowy oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych:

W dniu 6 stycznia 2010 r. pozwany S. R. zawarł z T. S. umowę przedwstępną sprzedaży 6.159 akcji imiennych zwykłych serii (...) o numerach od

1

(...) do (...) (...) S.A. w R. (zarejestrowanej w KRS pod nr (...)).

W umowie przedwstępnej sprzedaży strony ustaliły, iż S. R. tytułem zadatku zapłacił w dniu 6 stycznia 2010 r. T. S. kwotę 168.148,70 zł, która miała być następnie zaliczona w poczet ceny w razie zawarcia umowy przyrzeczonej. Złożenie podpisu pod treścią umowy przedwstępnej przez T. S. zostało notarialnie poświadczane dnia 6 stycznia 2010 r. przez notariusza W. O. i przez niego zarejestrowane w Repertorium A Nr (...) Na okoliczność odbioru sumy 168.148,70 zł otrzymanej przez T. S. tytułem zadatku sporządzono pisemne pokwitowanie z notarialnym poświadczeniem złożonego na nim podpisu z dnia 6 stycznia 2010 r. - zarejestrowanym w Repertorium A nr (...) prowadzonym przez Notariusza W. O..

Jednocześnie dnia 6 stycznia 2010 r. T. S. jako mocodawca udzielił S. R. nieodwołalnego pełnomocnictwa do działania w jego imieniu z prawem ustanawiania dalszych pełnomocników oraz upoważniającego pełnomocnika do bycia drugą stroną czynności prawnych dokonywanych w imieniu mocodawcy.

Pełnomocnictwo obejmowało między innymi czynności zawarcia i wykonania umowy sprzedaży akcji (tj. akcji imiennych zwykłych serii (...) o numerach od (...) do (...) spółki (...) S.A. w R.) za cenę 27,30 zł za jedną akcję, na rzecz dowolnego podmiotu, oraz na dowolnych warunkach określonych wedle swobodnego uznania pełnomocnika przy czym umowa sprzedaży mogła dotyczyć wszystkich akcji, jak też ich części określonych wedle swobodnego uznania pełnomocnika-(pkt 9 pełnomocnictwa). Jednocześnie pełnomocnictwo upoważniało S. R. do odbierania pożytków z akcji, w tym dywidendy przysługującej z akcji. W treści pełnomocnictwa brak zastrzeżenia o jego nie wygasaniu w razie śmierci mocodawcy.

W dniu 21 czerwca 2010 r. T. S. jako sprzedający będąc reprezentowanym przez pełnomocnika S. R. zawarł ze S. R. jako kupującym umowę sprzedaży akcji Spółki (...) S.A.

Tego samego dnia pozwany zawiadomił (...) S.A. o zawarciu powyższej umowy celem rejestracji tej transakcji oraz wpisania nabywcy akcji do Księgi Akcyjnej (...) S.A. W dniu 16 lipca 2010 r. dokonano odpowiednich wpisów w Księdze Akcyjnej.

2

Na mocy uchwały nr (...) z dnia 26 czerwca 2010 r. podjętej przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie spółki (...) S.A. dokonano podziału zysku netto spółki za rok obrotowy obejmujący okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2009 r. w kwocie 1.558.156.545,05 zł między innymi w ten sposób, iż część tej kwoty tj. 1.431.000.000,00 zł przeznaczono na wypłatę dywidendy (§ 1 pkt 2 uchwały). W wyniku stwierdzenia nieważności uchwały w zakresie jej § 2, co nastąpiło prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 grudnia 2011 r. (I ACa 909/11), którym oddalono apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 29 grudnia 2011 r. (X GC 316/10), dniem dywidendy za rok obrotowy 2009 r. został dzień 26 czerwca 2010 r. (dzień podjęcia uchwały), a uprawnionymi do otrzymania dywidendy byli akcjonariusze wpisani do Księgi Akcyjnej spółki (...) S.A. w dniu 26 czerwca 2009 r. W dniu tym do Księgi Akcyjnej spółki (...) S.A. wpisany był T. S. z tytułu posiadania 6.159 akcji tej spółki o nr od (...) do (...).

W dniu 3 listopada 2011 r. w P. zmarł T. S., a spadek po nim nabyli na podstawie ustawy po połowie jego dzieci: powódowie M. S. oraz D. K..

W dniu 17 stycznia 2012 r. (...) S.A. wypłacił środki pieniężne należne z tytułu dywidendy od 6.159 akcji spółki (...) S.A. w kwocie 23.890,60 zł S. R. działającemu jako pełnomocnik T. S..

Powódka wezwała pozwanego do zwrotu pobranych przez niego środków pieniężnych w kwocie 23.890,60 zł, czego ten odmówił.

Sąd Rejonowy wskazał, że powyższy stan faktyczny był w zasadzie bezsporny, natomiast w spornym zakresie poczynił ustalenia w oparciu o przedłożone dokumenty, które uznał za wiarygodne.

Przechodząc do rozważań prawnych Sąd na wstępie zaznaczył, że osią sporu była odmienna ocena prawna dotycząca uprawnienia pozwanego do pobrania i zatrzymania dywidendy.

Następnie Sąd stwierdził, że zawarta umowa przedwstępna nie narusza art. 389 i nast. k.c, taki sam pogląd Sąd wyraził odnośnie pełnomocnictwa z dnia 6 stycznia 2010 r., jeżeli chodzi o przepisy dotyczące przedstawicielstwa (art. 98 k.c).

W szczególności możliwe było zawarcie przez S. R. w imieniu mocodawcy umowy przyrzeczonej sprzedaży z samym sobą jako kupującym, albowiem

3

zgodnie z art 108 k.c. pełnomocnik nie może być drugą stroną czynności prawnej, której dokonywa w imieniu mocodawcy, chyba że co innego wynika z treści pełnomocnictwa. Tymczasem w udzielonym przez T. S. pełnomocnictwie wyraźnie zastrzeżono taką możliwość.

Działając w granicach powyższego pełnomocnictwa oraz w wykonaniu umowy przedwstępnej skutecznie zawarto dnia 21 czerwca 2010 r. przyrzeczoną umowę sprzedaży, na mocy której S. R. nabył 6.159 akcji o nr od (...) do (...) spółki (...) S.A. od T. S., będącego reprezentowanym w tej czynności prawnej przez S. R..

Wobec faktu, iż sprzedaż dotyczyła akcji imiennych, przy ocenie skuteczności tej czynności oraz momentu przejścia własności akcji Sąd Rejonowy wskazał, że należy mieć na uwadze unormowanie zawarte w art. 339 k.s.h. Następnie w oparciu o poglądy judykatury Sąd zaznaczył, że czynność prawna przeniesienia akcji imiennych wymaga obecnie między innymi przeniesienia ich posiadania (art.339 k.s.h.), a nie wyłącznie wręczenia (art. 350 KH), a więc pod rządą przepisów kodeksu spółek handlowych utraciła ona charakter czynności realnej.

Z ustaleń wynika, że pozwany zawarł z T. S. definitywną umowę sprzedaży w formie pisemnej, a ponieważ akcje miały postać niematerialną, albowiem pozostawały w depozycie Instrumentów Rynku Niepublicznego prowadzonym przez (...) S.A. z siedzibą w W., celem przeniesienia posiadania konieczne było dokonanie odpowiedniego zapisu na

rachunkach papierów wartościowych sprzedającego -i kupującego. W ocenie Sądu nie nastąpiło to jednak z dniem zawarcia umowy i zgłoszenia transakcji depozytariuszowi do Księgi Akcyjnej spółki (...) S.A.

Sąd wskazał, iż strony w treści § 2 ust. 3 i 4 oraz § 3 ust. 1-3 umowy sprzedaży akcji zastrzegły inny moment przeniesienia własności akcji. Po dokonaniu analizy powyższych zapisów umowy stwierdził, że zgodnie z wolą stron przeniesienie własności akcji nastąpiło z chwilą dokonania rejestracji przeniesienia własności akcji w ewidencji instrumentów finansowych w ramach depozytu prowadzonego przez Depozytariusza - (...) S.A. z siedzibą w W.. Rejestracja o której mowa została dokonana dnia 16 lipca 2010 r. - a zatem ten dzień należy uznawać za chwilę przeniesienia własności akcji na pozwanego.

4

Po przywołaniu treści art. 348 k.s.h. i stwierdzeniu, że w dniu dywidendy za rok 2009, czyli 26 czerwca 2010 r. w Księdze Akcyjnej spółki (...) S.A. wpisany był T. S., Sąd Rejonowy wskazał, że to właśnie jemu przysługiwała powyższa dywidenda.

Pozwany, po śmierci uprawnionego, pobrał dywidendę w kwocie 23.890,60 zł, jednakże - jak zaznaczył Sąd - nie był umocowany materialnoprawnie do dokonania tej czynności, albowiem pełnomocnictwo udzielone pozwanemu przez T. S. wygasło z chwilą śmierci mocodawcy, gdyż nie zawierało zastrzeżenia o jego nie wygasaniu z chwilą śmierci mocodawcy. Nadto pozwany nie był właścicielem akcji w chwili, na którą ustalano krąg osób uprawnionych do dywidendy za rok 2009 r. Zatem pobrana przez niego kwota stanowi bezpodstawne wzbogacenie kosztem spadkobierców T. S. tj. powodów którzy nabyli spadek po połowie na podstawie ustawy.

Następnie Sąd nadmienił, że z uwagi na fakt podzielności świadczenia pieniężnego dochodzonego pozwem, należy je rozdzielić na dwie równe części stosownie do wielkości udziałów we wspólności majątku spadkowego.

Z uwagi na powyższe Sąd orzekł jak w punkcie 1 i 2 wyroku. O odsetkach orzekł na podstawie art. 481 k.c. W pozostałym zakresie Sąd Rejonowy oddalił powództwo. Natomiast rozstrzygnął o kosztach procesu kierując się art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Jednocześnie domagał się zasądzenia na jego rzecz kosztów procesu. Zaskarżonemu wyrokowi pozwany zarzucił:

1. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, że: przeniesienie własności akcji nastąpiło w dniu wpisania pozwanego do księgi akcyjnej (17 lipca 2010 r.), akcje imienne mają postać zdematerializowaną i do przeniesienia ich posiadania konieczne jest dokonanie odpowiedniego zapisu na rachunkach papierów wartościowych, uprawnienie do dywidendy zamyka się w kręgu akcjonariuszy, w dniu 26 czerwca 2010 r. powodowie, jako następcy prawni, byli w posiadaniu akcji, mimo że na powyższą okoliczność nie przedłożyli żadnego dowodu.

2. obrazę prawa procesowego, to jest:

a. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i prawidłowej jego interpretacji przez

5

pryzmat przepisów k.s.h. w odniesieniu do istoty akcji imiennych, zasad obrotu nimi oraz istoty i zasad prowadzenia księgi akcyjnej jako instytucji regulującej stosunek prawny między akcjonariuszem a spółką, wywodząc błędne wnioski, że: dniem przeniesienia akcji imiennych jest dzień wpisania nabywcy do księgi akcyjnej, uprawnienie powodów do odbioru dywidendy znajduje uzasadnienie w treści art. 348 § 2 k.s.h., w sytuacji gdy istota sporu sprowadza się do rozstrzygnięcia kto był posiadaczem akcji na dzień dywidendy tym samym legitymowanym materialnie do zatrzymania pożytków.

b. art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez uznanie, że przeniesienie posiadania akcji nastąpiło po dniu 26 czerwca 2010 r., podczas gdy powód wbrew ustawowemu obowiązkowi nie przeprowadził żadnego dowodu, że czynności depozytariusza o których mowa w § 3 umowy, zostały wykonane po dniu 26 czerwca 2010 r., a roszczenie swoje oparł tylko na istocie księgi akcyjnej,

c. art. 321 § 1 k.p.c. poprzez wydanie orzeczenia poza granice podstawy faktycznej powództwa, opierającego swoją zasadność tylko i wyłącznie o wpis do księgi akcyjnej, w sytuacji gdy podstawą rozstrzygnięcia są okoliczności wynikające z postanowień § 2 i 3 umowy nie będące przedmiotem dowodzenia w zakresie ustalenia daty przeniesienia akcji z powodów na pozwanego.

Powodowie ustosunkowując się do złożonej apelacji -wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie jest zasadna.

Sąd Rejonowy dokonał szczegółowej i wnikliwej analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz wykładni przepisów prawa mających zastosowanie do ustalania daty przejścia na S. R. uprawnienia do poboru dywidendy związanej z nabytymi przez niego akcjami (...) S.A. Sąd Okręgowy w pełni podziela stan faktyczny ustalony przez Sąd pierwszej instancji i argumentację zaprezentowaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, przyjmując je za własne.

6

W ocenie Sądu Okręgowego niezasadny jest zarzut, że Sąd Rejonowy przy rozpoznaniu tej sprawy dopuścił się naruszenia granic swobodnej oceny dowodów. W judykaturze ugruntowane jest stanowisko, że skuteczne postawienie zarzutu naruszenia przez sąd przepisu art. 233 § 1 k.p.c. wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, to bowiem może być jedynie przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów. Nie jest natomiast wystarczające przekonanie o innej niż przyjął sąd wadze (doniosłości) poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie, niż ocena sądu (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 09.05.2013 r. VIACa 1379/12, LEXnr 1331150). Tylko bowiem w przypadku gdy brak jest logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo wbrew zasadom doświadczenia życiowego nie uwzględnia jednoznacznych praktycznych związków przyczynowo-skutkowych, przeprowadzona przez sąd ocena dowodów może być skutecznie podważona (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27.02.2007 r., I ACa 1053/06, LEXnr 298433).

Zdaniem Sądu Okręgowego, argumentacja przedstawiona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jest logiczna i zgodna z zasadami doświadczenia życiowego, natomiast zarzuty podnoszone przez pozwanego stanowią polemikę opartą w dużej mierze na dowolnej ocenie treści umowy sprzedaży akcji z dnia 21 czerwca 2010 r.

Sąd Rejonowy dokonał w sposób prawidłowy zarówno wykładni powyższej umowy, jak i ustalenia daty przejścia prawa własności akcji z pozwanego na powoda. Zauważyć należy, że zgodnie z art. 348 § 2 k.s.h. uprawnionymi do dywidendy za dany rok obrotowy są akcjonariusze, którym przysługiwały akcje w dniu powzięcia uchwały o podziale zysku. -Statut może upoważniać walne zgromadzenie do określania dnia, według którego ustala się listę akcjonariuszy uprawnionych do dywidendy za dany rok obrotowy (dzień dywidendy).

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy niezbędne było ustalenie czyją własnością były akcje w dniu dywidendy. Kwestia to ostatecznie została rozstrzygnięta wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 grudnia 2011 r., w którym ostatecznie przesądzono, że był to dzień 26 czerwca 2010 r. Tego dnia odbyło się Zwyczajne Walne Zgromadzenie Spółki (...) S.A., w trakcie którego podjęto uchwałę o podziale zysku netto za rok obrotowy obejmujący okres od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia 2009 r. W związku z powyższym przyjąć należy, że dywidenda przysługiwała tej osobie, która w powyższej dacie była właścicielem akcji. W świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że w dniu 26 czerwca 2010 r., odnośnie akcji, które były przedmiotem umowy sprzedaży, w

7

księdze akcyjnej jako właściciel widniał spadkodawca T. S.. Zatem on był uprawniony do otrzymania dywidendy za 2009 r., nie zaś pozwany.

Powyższe stanowisko wzmocnia lektura zapisów umowy sprzedaży z dnia 21 czerwca 2010 r. Nie można zgodzić się z poglądem pozwanego, że z chwilą jej zawarcia własność akcji imiennych przeszła na niego. Przeczy temu wyraźnie treść § 3 tej umowy, w którym wprost określono, że przeniesienie posiadania akcji na kupującego następuje z chwilą wykonania przez dyspozytariusza dyspozycji, polegających na przyjęciu przez niego akcji od sprzedającego oraz dokonaniu rejestracji przeniesienia posiadania akcji na kupującego w ewidencji instrumentów finansowych prowadzonych w ramach depozytu (§ 3 ust. 1 i 2 umowy). Zatem trafnie Sąd Rejonowy uznał, iż zgodną wolą stron było, aby własność akcji przeszła na pozwanego dopiero z momentem dokonania wpisu na rachunku depozytowym prowadzonym przez (...) S.A. z siedzibą w W.. Rejestracja zmiany właściciela nastąpiła w dniu 16 lipca 2012 r. Tym samym dopiero tego dnia własność akcji przeszła na pozwanego. Okoliczność ta potwierdza wcześniejsze wywody, że w dniu 26 czerwca 2010 r. nie był on uprawniony do otrzymania dywidendy za 2009 r.

Wobec powyższego również pozostałe zarzuty wywiedzione przez pozwanego nie mogły przynieść oczekiwanego przez niego skutku. Wyciągane przez pozwanego z treści umowy sprzedaży z dnia 21 czerwca 2010 r. wnioski, wobec jednoznacznych zapisów tego kontraktu, nie są uprawnione.

Jednocześnie Sąd pierwszej instancji słusznie zaznaczył, że pozwany nie był uprawniony materialnoprawnie do odbioru dywidendy w imieniu spadkodawcy, albowiem w momencie- gdy to uczynił, udzielone mu pełnomocnictwo, z racji śmierci T. S., wygasło. Pełnomocnictwo zaś nie zawierało zastrzeżenia, że nie wygasa z chwilą śmierci mocodawcy.

Reasumując, w pełni uprawnione jest stwierdzenie Sądu Rejonowego, że dywidenda za rok 2009 przysługiwała T. S., nie zaś pozwanemu, który nie był uprawniony do jej pobrania i zatrzymania dla siebie, albowiem na dzień 26 czerwca 2010 r. nie nabył skutecznie przedmiotowych akcji (...) S.A. Z racji tego winien on zwrócić powodowi - spadkobiercom ustawowym swojego kontrahenta -równowartość kwoty nienależnie pobranej z tego tytułu, zgodnie z treścią sentencji wyroku Sądu pierwszej instancji.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację pozwanego jako niezasadną.

8

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1 k.p.c. zasądzając od pozwanego na rzecz powodów kwotę 1.200 zł (§ 12 ust.1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 5 w Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu -1. j. Dz. U. 2013 r., poz. 490).